

Sobre una crítica de *Desmudat i a les Golfes*

De vegades, no poc sovint, en començar a llegir la crítica d'un llibre de caràcter autobiogràfic al lector el sotja la temença que tal vegada l'aproximació que s'hi farà presentarà alguna mancança. Si l'autor del llibre és vivent serà aconsellable que ens informem ben bé del que ha fet i, sobretot, de com és ell i el seu entorn. Altrament caurem en inexactituds i interpretacions desencaixades. Fins i tot en el cas que la crítica ens surti globalment positiva, quedarà algun perfil del personatge mal interpretat.

En el cas del llibre *Desmudat i a les Golfes*, després que el seu autor n'hagi rebut apreciacions tan favorables que en alguns casos fregaven la consideració de "millor" obra de Josep Vallverdú, la ressenya llarga que en fa Enric Vila a *Avui* del dia 25 de gener de 2001 delata les dificultats amb què s'ha trobat precisament perquè cadascú té una idea preconcebuda de l'autobiografia perfecta. El conjunt de la crítica és favorable al llibre, encara que no diu res de la prosa amb què s'ha escrit i se cenyeix estrictament al contingut.

El crític distingeix dos nivells en el volum: un que opera de reflector del desenvolupament personal del nen biografat i un altre de descriptiu i narratiu dels esdeveniments històrics i dels canvis socials de l'època d'infantesa del tal nen. Considera que una virtut del llibre, potser la principal, és de "fondre la biografia particular amb la Història general"; i un poc més enllà troba també encertada "l'evolució familiar paral·lela a la transformació social i geogràfica del país". També que "les vides de les tres generacions, avi, pare i fill, confegeixen una magnífica pel·lícula d'aquella societat".

El crític ,doncs, interpreta el llibre fonamentalment com una història familiar, de fet es fixa molt i molt en el reflex que la família té damunt el nen i de la societat damunt la família. Potser per això troba a faltar , en els seus propis mots ,un "personatge literari", o almenys el que en resulta el "decep". Diu més endavant que "la contenció disfressada de sornegueria refreden el relat. No hi ha èmfasi a l'hora de recordar l'efecte, el garbuix mental i espiritual que tot el que succeïa devia provocar en el seu magí d'infant".

Pel que sembla, aquests records o estampes d'infantesa , que periodistes i crítics bategen d'autobiografia, estan mancats del profund dramatisme i garbuix mental que donaria una dimensió literària al subjecte. L'autor del llibre surt a cada pàgina del text, el llibre pretenia explicar el desenvolupament d'una persona jove, amb el seu temperament implantat i un caràcter incipient. Convé dir de seguida que l'autor podria haver escrit la història d'un nen afligit davant la tragèdia , o un nen de deu o onze anys vident de les catàstofes que els anys trenta van anunciar i que no prefiguraven ni els més profunds analistes. No hauria estat, però, la història d'aquest nen concret, sinó una ficció literària inventada. El contingut de la confessió en l'autor, aquí i en volums anteriors, es limita al que de debò sentia, sense més artifici literari. Si aquest era un nen inventor de joguines, solitari lector i gens transcendent , feliç i amant de la natura i dels animals, perplex davant moltes coses que no comprenia del món dels adults , aquí queda escrit . I no pot buscar-s'hi res més a afegir ni a treure. L'autor del llibre criticat troba, per altra banda, contra l'opinió del crític, que una dinàmica cinematogràfica recorre el text, perquè a més de descripcions de paisatges i d 'interiors, s'hi reflecteixen anades i vingudes, trasllacions, situacions tractades en desplegament, primers plans , situacions de temps i espai, difuminacions, etc.

El mal de tota possible desviació del crític rau en el fet que no coneix de res l'autor del llibre. I això, en una diguem autobiografia , és una mancança d'origen. Convé també conèixer exactament, de vista i de

petja, els llocs descrits. La importància dels llocs en tota evocació infantil, és bàsica. Hom no pot pretendre que el crític senti el mateix que el nen sentia, i entre altres raons perquè el "tempo" sentimental i el ritme vital és diferent, o prou diferent, en una persona de la Catalunya Vella que en una de la Nova. Si almenys el crític veu els llocs es farà una composició mental més en sintonia amb la percepció que en tenia el protagonista.

El Ponent continua essent mal conegut, lloc de pas, encara sense mitologia exportable, poc visitat i gens assimilat pels de fora. Exemples: el crític descriu uns paisatges d'infantesa "verds i immaculats, on encara podia percebre's el galop dels cavalls". No se sap d'on ho ha tret: el paisatge dels pobles descrits al llibre en època del nen no és de verdor immaculada, llevat d'una plana on es parla del reg, i que té el verd més aviat maculat. Pel que fa al galop de cavalls, ens traslladaria potser al Pallars, -generalització sovintejada entre els orientals quan han de referir-se al Ponent: o pomes o prats de muntanya-. El crític no pot entendre un paisatge que no ha trepitjat, paisatge que, en el llibre és majoritàriament secaner i garrigós.. A banda d'això, i possiblement per empatx de personatges de la saga familiar antiga, s'hi detecta algun error de lectura: qui va morir *adolescent* corsecada en un col·legi de monges -no en un convent - fou la germana de l'avi (pàg.42), mentre que la besàvia devia morir a la rectoria de Vallbona, i per una infecció intestinal (pàg 39) als trenta-i-tants, i ja mare de dos fills.

És possible que si el nen de les memòries hagués crescut en un pis de Provença o Carolines, o Princesa, el crític s'hauria trobat més en ambient. I en un llibre autobiogràfic l'ambient, cal repetir-ho, és substancial. Què hi farem.